

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ISSN: 2992-8982

74-91 XALQARO DARAJA

MAXSUS SON, 2024

IJTIMOIV, IQTISODIY, SIYOSIY, ILMIY, OMMABOP JURNAL

2024-YIL 18-19-APREL

“RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AGROIQTISODIYOT VA BUXGALTERIYA HISOBINING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNING YECHIMLARI” PROFESSOR NURILLO SULAYMONOVICH SANAYEV TAVALLUDINING 85 YILLIGIGA BAG’ISHLANGAN

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEKNOLOGIYALAR UNIVERSITET, 2024

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

*Elektron nashr. 888 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 5-mayda ruxsat etildi.*

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalendarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Benazir ustozni yod etib	10
Qishloq xo'jaligi taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari..... Yunusov Xudaynazar Beknazarovich	12
Agroklasterlarda biznes jarayonlari moliyaviy natijalari hisobini takomillashtirish	14
Abdimo'min Alikulov, Koshkaldal Irina	
Assessment of the ESG rating of banks.....	19
Elvira Ruziyeva, Ulugbek Eshmuradov	
Contract Preferences of Smallholders: Evidence From a Study on Potato Production in Uzbekistan	24
Golib Sanaev, Rakhima Sanaeva, Ulmasjon Nurullaev, Bakhora Nurullaeva, Anvar Sanaev	
Taxation Systems in the Agricultural Production Sphere in the Context of Resistance to Shadow Economy	34
Koshkaldal Iryna, Dombrovska Olena, Alikulov Abdimumin	
Factors Influencing Farmers' Cooperation in Irrigation: A Study of Samarkand Province, Uzbekistan	39
Tadjiev Abdusame Abduxamidovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida kapital qo'yilmalar hisobi hamda hisobotlarini takomillashtirish.....	43
Xasanov Baxodir Akramovich, Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Raxmatov Jonibek Ismoil o'g'li	
Tijorat banklarida ichki auditida muhimlik va auditor riskini masalalari.....	50
Ibragimov Abdugapur Karimovich, Qo'ldoshev Dilshod Melixurozovich	
Agroklasterlar ichki sotish jarayonida transfert baholarni belgilashni tashkiliy-uslubiy jihatlarini	57
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Auditda regression tahlilni qo'llashning xususiyatlari	64
Tajekeev Ziyatdin Kobeyinovich	
Uzumchilik fermer xo'jaliklarida ishlab chiqarish xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	67
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida aktivlarni tasniflash, ularning hisobi va hisobotini takomillashtirish.....	71
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	
The Place of Digitalisation in the Rural Areas Development of Ukraine.....	76
Riasnianska A. M., Kniaz O. V.	
Yalpi ichki va hududiy mahsulotning ko'payishida faol tadbirkorlikning o'rni	79
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Nazarova Maryam Sharipovna	
Inflyatsion targetlash rejimining pul-kredit siyosatini amalga oshirishdagi ahamiyati	84
Fayziyev Oybek Raximovich	
Asalarichilikning qishloq xo'jaligi iqtisodiyotidagi o'rni va uni rivojlantirish istiqbollari.....	89
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Узумчилик мажмуининг ташкилий-иқтисодий механизми ва унинг тамойиллари	94
Назарбек Нарзуллаевич Болтаев	
Mintaqaviy klasterning xususiyatlari.....	98
Urdushev Xamrakul	
Considerations for Bolstering Entrepreneurship in the Evolution of the Domestic Economy	102
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna	
Chorvachilik tarmog'ida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....	107
Kudratov Rizo Turdibayevich, O'roqov Feruz Ibodullayevich	
Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishning hududiy jihatlarini	112
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Nazarova Maryam Sharipovna	
Yalpi ichki mahsulot va uni hisoblashni takomillashtirish yo'llari	117
Mansur Xalmurzaev, Xondamir Abdushukurov	

Qishloq xo'jaligi korxonalarida tovar-moddiy qiymatliklar hisobini takomillashtirish yo'nalishlari.....	122
Raximova Umida Rabbimovna	
Mamlakatimiz agrar tarmog'ida innovatsiyalarga asoslangan tadbirkorlikni rivojlantirish.....	127
Olimova Nodira Xamrakulovna	
Banklarda ichki auditni xalqaro audit standartlari asosida takomillashtirish.....	131
Rizayev Nurbek Qodirovich, Boymatova Chinora Ilxomovna	
Agroklastarlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	137
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ibodullaev D., Abdushukurov Xondamir Botiraliyevich	
Davlat byudjetida boshqaruv xarajatlarini moliyalashtirishni takomillashtirish yo'llari va xarajatlarining optimallashtiruv muammolari.....	142
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna	
Bandlikni ta'minlash va kambag'allikni qisqartirishni yuzaga keltiruvchi sabablar hamda ularni yechimi.....	146
Ahmatova Qunduzbonu Asliddinovna, Sunnatullayev Musurmon Sunnatullo o'g'li, Salamov Ibroxim	
Global iqtisodiy rivojlanish sharoitida yashil iqtisodiyot muammolari.....	151
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Musurmonov Nodirbek Ahmadovich	
Menejer boshqaruvida boshqaruv mehnati va guruhlar dinamikasi.....	155
Xasanova Sitara Islamovna	
G'allachilik klasterlarida buxgalteriya hisobi shakllarini takomillashtirish.....	158
Yuldashev Sherali Xaitovich	
Современность услуг агропромышленного комплекса в условиях инновационной экономики положение дел.....	163
Тураев Баходир Хатамович, Рузиев Хамрокул Жураевич	
Влияние внешних факторов на эффективность производства животноводства.....	170
Хамдамова Насиба Аблакуловна	
Banklarda ichki auditni rejalashtirish masalalari.....	173
Ibragimova Iroda Rashid qizi, Safarov Abdumajit Abdixamidovich	
The Importance of Digital Technologies in the Development of Agriculture.....	179
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish o'zini o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solish shakli sifatida.....	182
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna, Javmanov Jamshed Abdusamatovich	
O'zbekiston pensiya tizimida pensiya hisoblash va tulashni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasini uyg'unlashtirish.....	186
Xasanov Baxodir Akramovich, Nurmanov Din-Axmed Tileubayevich	
Uzumchilik mahsulotlari eksportini oshirish omillari.....	193
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Korxonalarining xo'jalik faoliyati hisobining mohiyati, ahamiyati va hisob turlari.....	196
Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Irisboyev Raxmatilla Shavkat o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotning o'zbekistondagi holati va uning rivojlanish istiqbollari.....	200
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Abdullayev Sanjar Sayfiddin o'g'li, Sunnatullayev Musurmon Sunnatulla o'g'li	
Fermer xo'jaliklar faoliyatida investitsiyalarning o'rni.....	204
Nomozova Mahliyo Mampirjon qizi, Yuldashev Muhammad Utkir o'g'li, Solijonova Diyora Xaydarali qizi, Saydullayev Akbarali Akram o'g'li, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Raqamli iqtisodiyotning o'rni va joriy etishdagi imkoniyatlari.....	209
Salamov Ibroxim, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Ummatov Begzod Ikrom ugli, Bekpolatov Sultonxon Sherzod ugli	
Raqamli iqtisodiyot sharoitda asosiy vositalarni hisobga olishni takomillashtirish.....	214
Xatamov Kobil Xayrievich, Sodiqov Xayrulla Sattorovich	
Improving Cost Accounting for Sales of Agricultural Products in Farms.....	218
Abdimumin Alikulov, Ulugbek Eshmuradov, Khondamir Abdushukurov	
Servis korxonalarini raqamli iqtisodiyotga o'tkazishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	224
Kurbanova Raxima Jamshedovna	

MENEJER BOSHQARUVIDA BOSHQARUV MEHNATI VA GURUHLAR DINAMIKASI

Xasanova Sitora Islamovna

Buxoro davlat universiteti "Iqtisodiyot" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mamlakatda ro'y berayotgan iqtisodiy islohotlar boshqarish shakllari va usullarini takomillashtirish sohasidagi jiddiy ishlar bilan birgalikda olib borilmoqda. Bu holat ishlab chiqarishning barcha darajalari va bo'g'inlarida uni tashkil etish va boshqarishdagi sifat o'zgarishlarini amalga oshirishni talab qiladi. Har bir tashkilotda rasmiy va norasmiy guruhlar mavjud. Ular tashkilot rivojlanishi va samaradorligiga katta ta'sir ko'rsatadi. Guruh- ikki yoki undan ortiq kishilarning biror maqsad yoki vazifasini amalga oshirish yo'lida birlashishi yoki o'zaro kelishuv, bir-birini tushunish.

Kalit so'zlar: Boshqaruv uslubi, rahbarning ish uslubi, Inson resurlari, xodim, kichik guruhlar, katta guruhlar, nizo, stress, boshqaruv jarayonidagi nizo, personal menejment, mehnatni tartibga solish, aqliy mehnat.

Abstract: The economic reforms taking place in the country are being carried out in conjunction with serious work in the sphere of improving the forms and methods of settlement. It requires the implementation of qualitative changes in its organization and management at all levels and booths of production. Each organization has formal and informal groups. They have a huge impact on the development and preservation of the organization. A group is the union or mutual agreement of two or more people towards the realization of some goal or task, understanding each other.

Key words: Management style, leader's working style, Human Resources, employee, small groups, large groups, conflict, stress, conflict in the management process, personal management, labor regulation, mental labor.

Аннотация: Экономические реформы, происходящие в стране, сопровождаются серьезной работой в области совершенствования форм и методов управления. Это обстоятельство требует осуществления качественных изменений в его организации и управлении на всех уровнях и звеньях производства. В каждой организации есть формальные и неформальные группы. Они оказывают большое влияние на развитие и эффективность организации. Группа-объединение или взаимное согласие двух и более лиц по пути реализации какой-либо цели или задачи, понимания друг друга.

Ключевые слова: Стиль управления, стиль работы руководителя, человеческие ресурсы, работник, малые группы, большие группы, конфликт, стресс, конфликт в процессе управления, Управление персоналом, регулирование труда, умственный труд.

KIRISH

Boshqaruv uslubi - bu boshqaruv jarayonida kelib chiqadigan muammolarni hal qilish usullari, yo'llari majmuasidir. Ish uslubi- bu boshqaruv funksiyalarini samarali bajarish maqsadida biror bir organning yoki rahbarning bo'ysinuvchilarga aniq va nisbatan barqaror ta'sir ko'rsatish usuli va yo'llari majmuasidir. Rahbarning ish uslubi - bu boshqaruv jarayonida u yoki bu masalalarni hal qilishda uning o'ziga xos yondashishidir. Rahbar qaror qabul qilganda, uning bajarilishini tashkil etganda va qo'l ostidagi kishilar ishini nazorat qilganda u o'z vazifalariga muvofiq ish ko'radi. Biroq har bir rahbar bunda o'ziga xos ravishda, boshqaruv jarayonida o'zi uchun mos bo'lgan, o'z rahbarlik uslubini belgilaydigan usullar bilan harakat qiladi. Mutlaqo bir xil ikki kishi bo'lmaganidek, rahbarlikda ham mutlaqo bir xil uslub bo'lmaydi. Rahbarlik uslubi rahbarlarning o'z qo'l ostidagilari bilan aloqasida, ularning o'zaro munosabatlarida tarkib topadi.

MUHOAMA VA NATIJALAR

Boshqaruv jarayonida bajariladigan vazifaga qarab boshqaruv personalining uch toifasi: rahbarlar, mutaxassislar va boshqa xizmatchilar toifalariga ajratib ko'rsatiladi. Boshqaruv personalining ajratib ko'rsatilgan guruhlaridan har biriga ular mehnatining mazmuni, aqliy faoliyat xarakteri va jamoa faoliyati natijalariga ta'sir qilishi nuqtai nazaridan o'ziga xos xususiyatlar xosdir.

Tashkilotlar va tarkibiy bo'linmalarning rahbarlari - boshqaruv apparati faoliyatining barcha eng muhim masalalari yuzasidan qarorlar qabul qiladilar. Ularning lavozim vazifalari doirasiga kadrlarni tanlash va joy-joyiga qo'yish, ijrochilar ishini, ishlab chiqarish bo'g'inlari va boshqaruv bo'linmalari faoliyatini muvofiqlashtirish kiradi. Ularning asosiy vazifasi - ishlab chiqarish jamoasining samarali mehnat qilishini ta'minlashdir. Jamoaning yetakchisi bo'lgan rahbarga zamonaviy qarashning o'ziga xos xususiyati shundan iboratki, u tashkilot-

dagi izchil o'zgarishlarning asosiy tashabbuskori sifatida innovatsion tashkiliy madaniyatning tashuvchisi sifatida namoyon bo'ladi.

Hozirgi zamon rahbarining eng muhim xususiyatlari: jamoani tashkiliy rivojlantirish, o'z ortidan jamoani ergashtira olish kobiliyati, yaxshi psixologik iqlimni vujudga keltirish va qo'llab quvvatlashdan iboratdir. Tashkiliy rivojlanish besh bosqichdan iborat bo'ladi:

1. "Pioner" bosqichi.
2. Tashkil etish va hamkorlik bosqichi.
3. Uyg'unlashish va rivojlanish bosqichi.
4. Jadal o'sish bosqichi.
5. Byurokratlashuv bosqichi.

"Inson resurlarini boshqarish" tushunchasi boshqarishning strategik jihatlarini, shuningdek sotsial rivojlanish masalalarini o'z ichiga oladi va ularga ustuvorlik beriladi. Iboralarning turlicha ma'no kasb etishi faoliyat turlari va yo'nalishi bilan bog'liq. Chunonchi, "xodim" iborasi ko'p hollarda kichik (100 kishidan kam band bo'lgan) korxonalariga, "inson resurslari" iborasi esa 2,5 ming kishidan ortiq band bo'lgan yirik korxonalariga nisbatan qo'llaniladi.

"Xodim" iborasi o'zbek tilining izohli lug'atida "biror idora yoki muassasada ishlovchi kishi", "xizmatchi" ma'nosida talqin etiladi. Masalan, savdo xodimi, xalq maorifi xodimi, meditsina xodimi, ilmiy xodim va h.k. Har bir tashkilotdagi xodimlar guruhlarini rasmiy va norasmiy turlarga bo'lamiz. Rasmiy guruhlar tashkilot rahbarlari tomonidan ma'lum bir maqsadni amalga oshirish yo'lida tuziladi. Ular rasmiy tashkilotning bir qismi sifatida namoyon bo'ladi. Rasmiy guruhlarda vazifalar ishtirokchilar orasida taqsimlanadi. Rasmiy guruhlarning 3 ko'rinishi mavjud:

- Vertikal guruh
- Gorizontal guruh
- Ishchi guruh.

Guruhlar hajmiga qarab ham ikkiga kichik va katta guruhlarga bo'linadi.

Kichik guruhlar tarkibi 5-12 kishidan iborat bo'ladi. Kichik guruhlarda maqsadni amalga oshirish imkoniyati ancha kam bo'ladi.

Katta guruhlarda maqsadni amalga oshirish tez va oson ko'ringani bilan murakkablik jihatlar ham mavjud. Unda o'zaro kelishuv va bir fikrga kelish juda qiyin bo'ladi.

Boshqaruv personalida ajratib ko'rsatiladigan ikkinchi guruh –mutaxassislar bo'lib, ular boshqaruvga doir qarorlar tayorlash va ishlab chiqish funksiyasini bajaradilar. Bular ixtisoslashgan xodimlar bo'lib, ishlab chiqarish jarayonini berilgan vaqt yoki oraliq mobaynida tavsiflovchi axborotni qayta ishlash va tahlil qilishni ta'minlaydilar. Ular analitik ma'lumotlar asosida ishlab chiqarish yoki boshqarish xarakteridagi ayrim funksional masalalarni hal qilish variantlarini ishlab chiqishni ta'minlaydilar. Boshqaruv mutaxassislari boshqaruv funksiyalari va ularning kasbiy tayorgarligi nuqtai nazaridan tasniflanadi. Mutaxassislar guruhiga muxandislar, iqtisodchilar, muxosiblar (buxgalterlar), yuristlar va shu kabilar kiradi.

Rahbarlar va mutaxassislarning faoliyatini ta'minlash bilan bog'liq bo'lgan xilma-xil ishlarni bajaruvchi xodimlar "boshqa xizmatchilar" toifasiga kiradi. Ular, odatda, boshqaruvga doir ayrim tadbirlar bo'yicha guruhlariga bo'linadilar. Ular tarkibiga kotiblar, matn ko'chiruvchilar, texniklar, laborantlar va boshqa shaxslar kiradi. Ularning asosiy vazifasi - rahbarlar va mutaxassislarga boshqaruvga doir qarorlar ishlab chiqish va amalga oshirishda axborot xizmati ko'rsatishni amalga oshirishdan iborat.

Hozirgi vaqtda ishlab chiqarishning samaradorligi ko'p jixatdan tashkilotni boshqaruvchi personalning kundalik ishlari samaradorligi bilan belgilanadi. O'z navbatida boshqaruv personalini faoliyatining samaradorligi uning mexnatini oqilona tashkil etish bilan ta'minlanadi. Ishlab chiqarish jamoasida boshqaruv personalini mehnatini tashkil etishni takomillashtirish:

- a) jamoani boshqarishdagi mehnat taqsimoti shakllarini o'rganish va tahlil qilishga;
- b) ish o'rinlarini tashkil etishga;
- d) ishlarni bajarish usullariga;
- e) texnika vositalaridan va mehnatni ilmiy asosda tashkil etish (MIT)ning boshqa tarkibiy qismlaridan foydalanishga asoslanadi.

Rahbar va mutaxassis ishining maqsadlari va mazmuni umuman xodimning o'zini ham tashkil etish nuqtai nazaridan olib qaralishi kerak. Agar xodim faoliyatining maqsadlari noanik belgilangan bo'lsa yoki u mazkur maqsadlarni yaxshi tasavvur etmasa, u holda samarali ishlash uchun shart-sharoitlar mavjud emasligi haqida gapirishi mumkin va bu holatda xodim doimiy ish vaqtida stress holatida bo'ganligi sabab, boshqaruv jarayonida nizo keltirib chiqarishi mumkin.

"Nizo – bu o'zaro kelishmovchilik yoki qarama-qarshilik, dushmanlik, adovat orqasida tug'ilgan holat, munosabat; ixtilof, nifoq". Adivat, ixtilof, nifoq tufayli o'zaro janjallar sodir bo'ladi. Odamlar janjal haqida o'ylaganlarida dushmanlik, qo'rqitish, bosqinchilik, tortishuv kabi noxushliklarni nazarda tutishadi.

Boshqarish jarayonida nizo – bu rahbar, ishchi va boshqa xodimlar o'rtasida muayyan masalalarni hal qilishda tomonlarning bir-biri bilan bir yechimga kela olmaganligi tufayli vujudga keladigan vaziyatdir.

Stress – inglizcha (stress) so'zidan olingan bo'lib, asabiylik, keskinlik degan ma'nolarni anglatadi. Asabiylik turli jismoniy va aqliy ishlar haddan oshib ketishi, xavfli vaziyat tug'ilgan paytlarda, zarur choralarini zudlik bilan topishga majbur bo'lganda vujudga keladigan ruhiy holatdir.

Xodimning shaxsiy mehnatini fan va ilg'or tajriba yutuqlaridan foydalanishga, texnikaviy vositalarni tatbiq etishga asoslangan holda tashkil etishni, lavozim vazifalarini bajarish jarayonida xodim bilan foydalaniladigan texnika vositalari o'rtasida o'zaro ta'sir ko'rsatishni eng yaxshi tarzda o'rnatish imkonini beradigan bilim sohasi personal menejmenti deyiladi.

Personal menejmentning ilmiy asosini boshqaruv faoliyati tajribasida to'plangan xamda boshqaruv personal mehnat faoliyatini tashkil etish tamoyillari, usullari tarzida taqdim etilgan shaxsiy mehnatni tashkil etish to'g'risidagi butun bilimlar majmui tashkil etadi. Personal menejmenti fan sifatida raxbarlar, mutaxassislar va boshqa xizmatchilarning samarali mehnati omillari va shartlarini namoyon qiladi. Ana shu asosda nazariya ishlab chiqiladi, uning mazmuni boshqarish jarayonida kishilar oqilona faoliyatining tamoyillari, shakllari va usullari hisoblanadi.

Qabul qilingan ta'rifdan kelib chiqib, personal menejmenti quyidagi o'zaro bog'langan masalalarni ilmiy asoslangan holda hal qilishni o'z ichiga oladi:

- boshqaruv apparatidagi mehnatni tashkil etish (mehnat taqsimoti, mehnatni mazmuniga ko'ra tartibga solish, mehnatni vaqti bo'yicha tartibga solish), tizimlar va ish usullarini tanlash;
- shaxsiy mehnatni tashkil etishning o'ziga xos muammolari (ish vaktini rejalashtirish va taqsimlash, tashrif buyuruvchilar oqimini boshqarish,
- o'ziga xos ish uslubi, yozishmalarni oqilona yuritish va xohakazolar.);
- ish o'rinlarini tashkil etish va jihozlash;
- hisoblash va tashkiliy texnika vositalaridan foydalanishni tashkil etish.

Boshqaruv personal mehnatini tashkil etish mehnatni mazmuniga va vaqtiga ko'ra tartibga solishning muayyan darajasini nazarda tutadi. Bu narsa xodimlarning lavozim vazifalarini bajarish vaqtidagi, boshqaruv qarorlarini qabul qilish hamda amalga oshirish chog'idagi zarur tartib va uyushqoqlikni ta'minlaydi. Mehnatni tartibga solish mehnatni tashkil etishga xos bo'lgan obyektiv qonuniyatlarga asoslangan muayyan qoidalar, yo'riqnomalar, normativlarni belgilash va ularga qat'iy rioya qilinishini bildiradi.

Aqliy mehnat kishilari, odatda, o'z ish o'rinlarini oqilona tashkil etishga yetarli darajada e'tibor berishmaydi. Biroq, shuni esda tutish kerakki, barcha toifadagi mutaxassislar mehnatining samaradorligi ular faoliyatining xususiyati va shart-sharoitlaridan qat'iy nazar ko'p jihatdan ish o'rnini tashkil etish va jihozlashga bog'liq bo'ladi. Aqliy mehnat bilan band bo'lgan kishining ish o'rni binoning bir qismidan iborat bo'lib, bu yerda mehnat faoliyati ro'y beradi va bu joy bajariladigan ishlarning mazmuniga muvofiq ravishda zarur mehnat vositalari bilan jihozlangan bo'ladi.

Hozirgi vaqtda rahbar va mutaxassislar ish vaqtining 40-60 foizini birmuncha kamroq malakaga ega bo'lgan mutaxassislar bajaradigan vazifalarni ado etishga sarflanmoqda. Ko'p vaqt zarur axborotni, ma'lumot va hujjatlarni izlashga ketmoqda. Boshqaruv personalining ishi takomillashtirishga muhtojdir. Bu birinchi navbatda, rahbarlar va mutaxassislarning kundalik faoliyatida hisoblash texnikasi va tashkiliy texnika vositalaridan keng foydalanish yo'li bilan eski operatsiyalarni avtomatlashtirishdan iborat bo'lishi lozim. Bajariladigan vazifalarni avtomatlar zimmasiga yuklash ish vaqtining kamida 25%ini tejash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mehnat iqtisodiyoti - darslik. "Durdona nashriyoti" Buxoro 2023-yil. 17-mart ГРИФ№68-766 Xamidov.O.X, Davlatov S.S, Baxtiyorova N.U.
2. Tashqi iqtisodiy faoliyat va raqobat menejmenti- DGU 20211614 raqamli Mualliflik guvohnomasi. Toshkent 2021 yil. 1 bet.
3. Raxmatullayeva F.M . Giyazova N.B Narzullayeva G.S
4. Brendni boshqarish- Tairova M.M , Giyazova N.B, Boboyeva G.G.
5. Мардас А. Н., Гуляева О. А., Кадиев И. Г. Стратегический менеджмент. – М.: Юрайт. 2024. 177 с.
6. Коргова М. А. Менеджмент. Управление организацией. – М.: Юрайт. 2024. 207 с.